

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 4/2002 rd

Regeringens proposition med förslag om godkännande av den reviderade Europeiska sociala stadgan och till lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i stadgan samt till lag om upphävande av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i Europeiska sociala stadgan och dess tilläggsprotokoll

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 december 2001 regeringens proposition med förslag om godkännande av den reviderade Europeiska sociala stadgan och till lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i stadgan samt till lag om upphävande av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i Europeiska sociala stadgan och dess tilläggsprotokoll (RP 229/2001 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet skall lämna utlåtande i saken till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- linjechef Marcus Laurent, utrikesministeriet
- regeringsråd Marja-Terttu Mäkiranta, konsultative tjänstemannen Riitta-Maija Jouttimäki och konsultative tjänstemannen Päivi Romanov, social- och hälsovårdsministeriet

- regeringsråd Esa Lonka och regeringssekreterare Liisa Saastamoinen, arbetsministeriet
- forskare Maija Sakslin, Folkpensionsanstalten
- specialforskare Mikko Kautto, Forsknings- och utvecklingscentralen för hälso- och sjukvården STAKES
- konsultative juristen Antero Jaakkola, Finlands Kommunförbund
- förhandlingschef Markku Lemmetty, Akava
- chefen för internationella frågor Martti Huttunen, Servicearbetsgivarna
- jurist Olavi Sulkunen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- planeringschef Pertti Rauhio, Företagarna i Finland
- ombudsman Jyrki Hollmén, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund TT
- jurist Juri Aaltonen, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- professor Matti Mikkola.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen skall godkänna den reviderade Europeiska sociala stadga som Europarådet upprättade i Strasbourg 1996 samt anta en lag om ikraftsättande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och en lag om upphävande av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i Europeiska sociala stadgan och dess tilläggsprotokoll.

Den sociala stadgan har reviderats för att den skall motsvara de sociala förändringar som har ägt rum sedan texten till den antogs. Genom revideringen har stadgan kompletterats med vissa nya rättigheter och innehållet i vissa bestämmelser har ändrats. Den reviderade stadgan ersätter Europeiska sociala stadgan som ingicks i Turin 1961 och som trädde i kraft 1965, samt dess tilläggsprotokoll från 1988. Tilläggsprotokollet

från 1995 angående ett kollektivt klagomålsförfarande gäller separat.

I den reviderade stadgan godkänner parterna en målsättning som skall garantera sociala och ekonomiska rättigheter för alla, utan åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller samhälleligt ursprung, hälsa, tillhörighet till en nationell minoritet, börd eller annan ställning.

I propositionen ingår ett förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser i den reviderade stadgan som hör till området för lagstiftningen och till lag om upphävande av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i Europeiska sociala stadgan och dess tilläggsprotokoll. Avsikten är att lagarna skall träda i kraft vid samma tidpunkt som den reviderade Europeiska sociala stadgan.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I den reviderade Europeiska sociala stadgan ingår samma bestämmelser som i den gamla, men den har kompletterats med en del nya rättigheter och innehållet i vissa bestämmelser har ändrats. I den reviderade stadgan ingår följande nya rättigheter avseende den sociala tryggheten som närmast kan hänföras till social- och hälsovårdsutskottets behörighetsområde:

- rätt till jämställdhet för arbetstagare med familjeansvar (artikel 27)
- rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning (artikel 30)
- rätt till bostad (artikel 31).

Regeringen föreslår att Finland skall anse sig bundet av alla dessa nya artiklar, vilket utskottet välkomnar. Enligt stadgan skall målet för parterna vara att med alla lämpliga medel uppnå sådana förhållanden att de uppräknade rättsgrundsatserna och principerna kan förverkligas. Utskottets syn är att regeringen aktivt bör utveckla vår lagstiftning om social trygghet för att de nya ar-

tiklarna längre fram skall kunna föreslås för ratificering med hänsyn till principerna för vår sociala trygghet som grundar sig på bosättning. Utskottet uppmärksammar artiklarna 8, 12 och 15, som ingick redan i den tidigare stadgan.

Artikel 8; skydd för arbetstagare vid graviditet och barnsbörd

Artikel 8 i stadgan gäller rätten till skydd för arbetstagare vid graviditet och barnsbörd. Artikeln har ändrats så till vida att där föreskrivs om skydd för kvinnliga arbetstagare uttryckligen under graviditet och den tid de ammar sina barn i stället för i arbetslivet överlag. Av alla fem punkter i artikel 8 har Finland bara antagit punkt 2 om skydd mot uppsägning under graviditet och mödraledighet. På grund av att lagstiftningen strukturellt avviker från bestämmelserna i stadgan har Finland däremot inte kunnat anta bestämmelserna om den obligatoriska mödraledighetens längd, amningsledighet eller begränsningar i nattarbete avseende gravida kvinnor el-

ler kvinnor som nyligen har fött eller ammar samt begränsningar på grund av arbetets riskfyllda, ohälsosamma eller ansträngande art.

I artikel 8.3 åtar sig parterna att tillförsäkra mödrar som ammar sina barn tillräcklig ledighet under arbetstid för detta ändamål. Enligt stadgan räknas amningsledigheten i artikeln in i arbetstiden. Regeringen föreslår inte att Finland skall åta sig att anse sig bundet av denna punkt i stadgan. Enligt propositionen behövs det inte någon särskild amningsledighet i Finland med hänsyn till hur långa våra mödra- och familjeledigheter är. I motiveringen görs varken på denna punkt — eller överlag — någon jämförelse av för- och nackdelarna med att binda sig respektive inte binda sig.

Avsaknaden av amningsledighet begränsar enligt utskottets uppfattning möjligheterna till amning för de mödrar som vill återgå till arbetet direkt efter mödraledigheten. Utskottet påpekar att man hos oss som bäst utvecklar bestämmelserna om mödra- och familjeledighet i en sådan riktning att familjerna skall ha större frihet att välja i vilken utsträckning modern och fadern från första början delar ansvaret för vården av barnet. Utifrån regeringsprogrammet utreds faderns rätt till sin egen föräldraledighet och möjligheten att ta ut mödra- och föräldraledighet på deltid. Med hjälp av deldagpenning kunde modern deltidssarbeta medan fadern med hjälp av delföräldrapenningen samtidigt kunde vårda barnet. Utskottet framhåller att dessa åtgärder för att öka familjernas valfrihet bidrar till att arbetsmarknadens parter och regeringen också hos oss med gemensamma insatser kan utveckla villkoren i arbetslivet så att förvärvsarbetande mödrar tillförsäkras ledighet för amning. Det är överlag skäl att utveckla familjeledigheterna så att också föräldrar till större barn än spädbarn får rätt till smidigare arbetstidsarrangemang.

Artikel 12; rätt till social trygghet

Artikel 12 i stadgan gäller rätt till social trygghet. Parterna åtar sig att inrätta eller upprätthålla ett system för social trygghet, att bibehålla det på en tillfredsställande nivå som åtminstone är likvärdig med den som fordras för ratificering av

den europeiska balken om social trygghet och att sträva efter att fortlöpande förbättra det sociala trygghetssystemet. En bestämmelse motsvarande artikel 12 i den gällande stadgan är bindande för Finland och det betyder att Finland också måste binda sig vid artikel 12 i den reviderade stadgan. Skillnaden mot den gällande bestämmelsen är att nivån på den sociala tryggheten nu bestäms utifrån den europeiska balken om social trygghet. Regeringen konstaterar i sin proposition att det inte har utretts i Finland om vårt sociala trygghetssystem är i nivå med den europeiska balken om social trygghet. Finland har undertecknat den reviderade balken men har inte ratificerat den. Den nöjer sig med att påpeka i motiveringen att Finland har åtagit sig att anse sig bundet av den artikel som svarar mot artikel 12 i den gällande sociala stadgan och att artikeln därmed bör godkännas.

Enligt utredning till utskottet jämförs nivån på förmånerna i vårt sociala trygghetssystem med nivåkraven i den europeiska balken om social trygghet som bäst i en arbetsgrupp vars mandattid strax går ut. Utskottet har fått en utredning från social- och hälsovårdsministeriet på vilka punkter den sociala trygghetsnivån hos oss anses uppfylla kraven i den europeiska balken. Med stöd av de analyser som hittills gjorts förefaller Finland att uppfylla villkoren i den europeiska balken om social trygghet vad gäller förmåner vid sjukdom, arbetslöshet, ålderdom, olycksfall i arbetet och yrkesskada, familjeförmåner och förmåner till en familjeförsörjares efterlevande. Det betyder att Finland uppfyller kravet på den sociala trygghetsnivån i balken och att förutsättningar därmed också finns för att ratificera den.

Analysen hittills pekar på att vårt sociala trygghetssystem jämfört med den nivå som anges i den europeiska balken om social trygghet är problematisk när det gäller hälso- och sjukvård, moderskapsförmåner och förmåner vid arbetslöshet. Finland uppfyller bl.a. inte kravet i balken på att självrisker vid kostnader för sjukvård inte får innebära oskäliga ekonomiska svårigheter för förmånstagaren eller den som har vårdnaden om hans familj. I tilläggsprotokollet

till balken har kravet preciserats med att förmånstagarens självrisk för kostnaderna för läkarordinerad medicin inte får överstiga 25 procent. Hos oss är självrisken 50 procent. Enligt utskottets mening bör lagstiftningen om de förmåner som inte uppfyller nivån i den europeiska balken om social trygghet absolut utvecklas med stor målmedvetenhet för att förmånerna skall nå den målsatta nivån. Den vägen kan det sociala trygghetssystemet fortlöpande förbättras i linje med artikel 12.3.

Artikel 15; funktionshindrade personers rättigheter

Enligt artikel 15.3 om funktionshindrade personers rättigheter åtar sig parterna att med alla

medel uppmuntra arbetsgivare att anställa och i sin tjänst behålla funktionshindrade och att anpassa arbetsförhållandena till de funktionshindrades behov. I propositionen framhålls att vår lagstiftning svarar mot kraven i bestämmelsen. Även om våra författningar uppfyller kraven i bestämmelsen är det viktigt att de funktionshindrades rättigheter fullföljs bättre i verkställigheten av lagstiftningen.

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet anför för utrikesutskottet

att utrikesutskottet bör beakta det ovan sagda.

Helsingfors den 19 mars 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml (delvis)
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent
Niilo Keränen /cent
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd

Pehr Löf /sv
Juha Rehula /cent
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.